

ПАМ'ЯТІ ПЕТРА ФЕОДОСІЙОВИЧА

IN MEMORY OF PETRO FEODOSIYOVYCH

Н. П. Герасименко

Nataliia P. Gerasimenko

Taras Shevchenko National University of Kyiv, 90 Vasylykivska Str., Kyiv, Ukraine, 03022 (n.garnet2@gmail.com)

Наприкінці 2020 р. українська геологія понесла невиправну жорстоку втрату — пішов із життя видатний вчений і організатор науки, чудовий педагог і прекрасна людина — Петро Феодосійович Гожик. Внесок його у розвиток багатьох напрямів геології в Україні є колосальним, та особливе місце належить Петру Феодосійовичу у розбудові четвертинної геології — галузі, з якої починалося його життя в науці і якій він залишався вірним упродовж всього наукового шляху. Петро Феодосійович був головою Національного стратиграфічного комітету України, а також головою четвертинної секції Комітету. Він організував і був першим президентом Українського відділу Міжнародної асоціації дослідників четвертинного періоду — ІНКВА. Проте значення його постаті є більшим від посад. Довгі роки Петро Феодосійович був інтелектом, серцем і душею української групи четвертинників, який згуртовував нас як ніхто інший і заряджав своєю енергією та ентузіазмом до роботи. Його видатні монографії та численні публікації слугують і слугуватимуть маяком для дослідників у різних галузях четвертинної геології.

Петро Феодосійович об'єднував і заохочував нас до якомога більш комплексного вивчення четвертинних відкладів і природи четвертинного періоду й у нашій українській спільноті, й у міжнародному колі дослідників. Він сам був глибоким та різностороннім знавцем багатьох галузей четвертинної геології, перш за все палеонтології (найкращий фахівець із малакології в Україні!), стратиграфії, хронології, флювіальної та морської геології, геоморфології, палеогляціології, мінералогії, літології, зокрема її нового напрямку — морфоскопії кварцових зерен тощо. Він добре знався, цікавився і глибоко аналізував результати палеопедологічних, палеопалінологічних, мікропалеонтологічних, кріолітологічних та інших досліджень, синтезуючи їх для створення єдиної картини історії формування четвертинних відкладів і розвитку природи четвертинного періоду. Залучав до цього результати не лише українських, але й зарубіжних дослідників.

Петро Феодосійович уважно слідував за розвитком четвертинної науки у світі, підтримував міжнародні зв'язки, вивчав закордонні публікації і не пропускав жодного нового відкриття, нового погляду і напряму досліджень, при цьому завжди зберігаючи раціональне критичне ставлення до пропонованих змін. Зокрема, саме виходячи із реалій будови та особливостей утворень четвертинного періоду в Україні, Петро Феодосійович відстоював позицію про збереження положення нижньої межі четвертинної системи в Україні, що відіграло позитивну роль у послідовному виконанні геологічного знімання у нашій країні.

Цитування: Герасименко Н. П. Пам'яті Петра Феодосійовича. Збірник наукових праць Інституту геологічних наук НАН України. 2021. Том 14, вип. 1. С. 137–140. <https://doi.org/10.30836/igs.2522-9753.2021.234510>.

Citation: Gerasimenko N. P., 2021. In memory of Petro Feodosiyovych. Collection of scientific works of the Institute of Geological Sciences NAS of Ukraine. Vol. 14, iss. 1. Pp. 137–140. <https://doi.org/10.30836/igs.2522-9753.2021.234510>.

Петро Феодосійович веде засідання Українського Національного Комітету ІНКВА (січень 2011 р.)

Діяльність Петра Феодосійовича як президента УкрІНКВА, але і задовго до створення цієї організації, була спрямована на те, щоб дослідження наших четвертинників були відомими у світі, щоб їхні результати були інтегровані у систему міжнародних знань, а контакти та співпраця із зарубіжними вченими були плідними для розвитку четвертинної науки в Україні. Ще за часів колишнього Радянського Союзу Петро Феодосійович почав публікувати статті у зарубіжних виданнях, брав активну участь в організації міжнародних конференцій в Україні. Першими були VIII Міжнародний симпозіум із вивчення лесових порід (1976 р.) і XI Конгрес ІНКВА (1982 р.). Петро Феодосійович був автором та укладачем путівників екскурсій, а також відповідальним керівником цих прекрасних, науково насичених та бездоганно організованих екскурсій, а під час XI Конгресу ІНКВА навіть двох — у район Одеси та Молдови (С-7) і за територією Середнього Придніпров'я (С-6). На останній екскурсії я, ще аспіранткою, вперше побачила Петра Феодосійовича, який справив на мене незабутнє враження своєю впевненістю лідера, хоча він, за тодішніми науковими стандартами, був ще зовсім молодим. Петро Феодосійович доказово пояснював нам походження химерних дислокацій гори Пивихи, вів за Канівськими ярами, а вечорами, завжди в українській вишиванці (тоді це було «родзинкою») прекрасно співав пісні, жартував, але й не забував облаштовувати побут учасників екскурсії. Враховуючи відмінні побутові й гастрономічні звички гостей-науківців із різних країн світу — від США до Ізраїлю — це не було завжди просто, але організатор міг впоратися з усім.

Із 1990-х років Петро Феодосійович започаткував прекрасну традицію польсько-українських семінарів із вивчення четвертинних утворень обох країн. До семінарів було залучено багато провідних і молодих дослідників, а пізніше результатом стали публікації важливих наукових збірників і статей у провідних журналах, розробка сумісних наукових проектів. Цю міжнародну ініціативу висвітлено у статті проф. А. Б. Богуцького у цьому ж збірнику.

Першим кроком у роботі Петра Феодосійовича як керівника групи УкрІНКВА стала організація у 2001 р. в Україні конференції найбільш дієвого загону Стратиграфічної комісії ІНКВА – субкомісії із стратиграфії четвертинних відкладів Європи (SEQS). Це були економічно й організаційно важкі часи, ще практично «бурхливі 90-ті» роки, але Петро Феодосійович, розуміючи всю важливість конференції для розвитку української четвертинної науки, взявся за копітку роботу із підготовки цього заходу. Конференція (9–14 вересня 2001 р.) стала дуже представницькою – у ній взяли участь вчені із понад 70 зарубіжних країн, і не лише європейських (також США, Китай, Аргентина, Бразилія). У збірнику тез конференції представлено доробок понад 140 вчених за різними галузями четвертинної геології. На конференції були присутні такі видатні класики зарубіжної четвертинної геології, як Джордж Кукла, Арнт Бронгер, Пол Хезартс, Іан Смейлі, Чарльз Тернер, Філ Гіббард, Андрій Величко, Андрій Додонов, представлено тези Мартона Печі. Було видано детальний (понад 60 статей) добре ілюстрований путівник екскурсії конференції, що проходила у Середньому Придніпров'ї. Власне, й назва конференції «Дослідження четвертинного періоду України: середній і верхній плейстоцен Середнього Придніпров'я та його важливість для кореляції четвертинних відкладів Східної і Західної Європи» свідчить про значущість зібрання вчених із різних країн та їхніх дискусій саме в Україні, як і було запропоновано Петром Феодосійовичем. Фотокартки розрізів четвертинних відкладів, представлених під час екскурсії, постійно (навіть вже у 2021 р.) з'являються у презентаціях зарубіжних дослідників як зразки для кореляції. У 2006 р. за редакцією теперішнього президента ІНКВА Тійса ван Кольфшотена було видано спеціальний випуск журналу «Quaternary International» із назвою української конференції та із збіркою статей доповідей конференції.

Особливо хочу зазначити, як багато зробив Петро Феодосійович для того, щоб у важких побутових умовах того перехідного періоду учасники конференції отримали найширшу інформацію про досягнення наших вчених, поділилися своїми, щоб усім їм, особливо під час екскурсії, було цікаво, комфортно і, за їхніми власними словами, по-людські тепло. Глибокі знання та широке коло наукових інтересів Петра Феодосійовича, його привітність і доброзичливість запам'яталися усім учасникам конференції. Наводжу слова президента ІНКВА Тійса ван Кольфшотена у відповідь на звістку, що Петро Феодосійович пішов від нас: «Прошу виразити від імені ІНКВА, від усієї міжнародної спільноти четвертинників глибокий жаль про втрату такого лідера. Роль Петра Гожики була надзвичайно важливою у розвої четвертинної науки в Україні та за її межами. Я ніколи не забуду той великий позитивний вплив, який мала організація Петром Гожиком конференції ІНКВА-2001 в Україні, яка стала однією із вершин в історії ІНКВА і була відвідана ученими з усього світу. Його смерть є великою втратою для ІНКВА і всієї четвертинної спільноти». Дуже щирі слова про великого Вченого і прекрасну Людину Петра Феодосійовича Гожики надійшли також від колективів Інституту геології та Інституту географії РАН і лабораторії четвертинних досліджень Московського університету ім. Михайла Ломоносова.

Впродовж останніх десятиліть Петро Феодосійович робив усе, щоб Україна була повноправним членом ІНКВА. А це й дуже нелегка справа сплати внесків, і представлення діяльності УкрІНКВА в інформаційному часописі цієї організації, а до конгресів ІНКВА – випуск збірників англomовних статей «The Quaternary studies in Ukraine» за його редакцією, а також відправка їх до учасників конгресів. Все це для того, щоб наші роботи знали й використовували у світі. У збірниках і журналах, присвячених конгресам ІНКВА (останній випуск у 2019 р.), представлено доробок понад 40 українських авторів-четвертинників.

Петро Феодосійович був видатним вченим, сильною і мужньою людиною, авторитет його серед українських четвертинників був беззаперечним, але в той же час він був

дуже демократичним, взірцем доброзичливості, поваги до різних точок зору і до роботи кожного із нас. Його щирі підтримку відчули усі, хто писав книжки, захищав кандидатські чи докторські дисертації, всі, хто працювали над проектами, захищали звіти, всі, хто розпочинав нові дослідження. Його поради, зауваження, навіть просто привітність і добре ставлення при зустрічі чи при телефонній розмові багато вартували, давали натхнення, відчуття впевненості.

Ті, кому пощастило працювати із Петром Феодосійовичем в експедиціях, знають, як він обожнював «поле», розрізи, палеонтологічні знахідки. Вже після шестидесяти і семидесяти років він легко й охоче проходив довгі маршрути, хутко брався до лопати, із запалом дискутував про стратиграфію. Він насолоджувався розчисткою хорошого розрізу і враженням, який розріз справляв на учасників екскурсій, замиловувано любив українську природу, гарне українське село, річки, море, любив збирати духм'яні трави. Завжди дбав про учасників експедиції, щоб після роботи вони мали змогу відпочити, особливо у спеку чи ввечері, щоб не оминули якесь цікаве місце у маршруті. І, напевно, всі знають, яким веселим, дотепним, легким на вдачу він був у колі колег і друзів, як любив колоритні українські жарти та українські пісні. Я особливо пам'ятаю, як він чудово співав «Ой ви очі волошкові», «Поїзд у Варшаву спогади навіяв», «Кого вона любить» — власне пісні його молодості.

Він був гармонійною щирою людиною, уважною до проблем інших, завжди готовою допомогти й у ділових справах, і якщо хворів хтось із його колег, або навіть їхніх близьких. Завжди робив людям добро.

Останніми роками Петро Феодосійович викладав курс «Четвертинна геологія» на географічному факультеті Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Він буквально підкорив нашу кафедру землезнавства та геоморфології своєю ерудицією, харизмою, простотою поведінки, незважаючи на звання академіка; приятним та уважним ставленням до кожного — від професора до інженера. Його дуже любили й поважали студенти за колосальні знання і водночас вміння викласти їх просто й цікаво. Чудово їх розумію, бо сама захоплена слухала його лекції про дослідження Антарктиди, проблеми глобального потепління. Вся кафедра й багато викладачів факультету, а також наша молодь, його колишні учні дуже болісно сприйняли трагічну звістку. Наступним поколінням залишився його підручник, у який він вклав багато душі і знань.

Світла й добра пам'ять про Петра Феодосійовича — світлу й добру людину, прекрасно вченого і великого патріота України, назавжди залишиться у наших серцях!